

การเล่าเรื่องและการสะท้อนสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิง รางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562

Narrative and Reflection on Society in Thai Films to be Nominated for an Oscar Awards of the Year 2010 - 2019

ภัทราวดี เสนา วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ฉลองรัฐ เมธอมลย์ชลมารค วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Patrawadee Sena. College of Communication Arts. Rangsit University

Chalongrat Chermachonlamark. College of Communication Arts. Rangsit University

E-mail : patrawadee.s61@rsu.ac.th, chch_ch@hotmail.com

Received: 6 November 2020 ; Revised: 1 December 2020 ; Accepted: 1 December 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเล่าเรื่องและการสะท้อนสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า ภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 มีการสะท้อนสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ในลักษณะอย่างไรโดยศึกษาวิเคราะห์ผ่านรูปแบบและกลวิธีการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิเคราะห์หัตถ์บท (Textual Analysis) โดยใช้แนวคิดเรื่องการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ (Narrative) แนวคิดเรื่องตระกูลภาพยนตร์ (Genre) และแนวคิดเรื่องปัญหาสังคม (Social Problem) โดยมีการเลือกกลุ่มภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 มาศึกษาจำนวน 10 เรื่อง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ไทยทั้ง 10 เรื่อง มีการสะท้อนสังคมไทยใน 3 ประเด็นหลัก คือ (1) ปัญหาทางสังคม ได้แก่ ปัญหาด้านศีลธรรม วัฒนธรรมและจิตใจ ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา ปัญหาความผิดปกติและรักร่วมเพศ ปัญหาครอบครัว ปัญหาที่อยู่อาศัยและแหล่งเสื่อมโทรม รวมทั้งปัญหาสุขภาพอนามัยและโรคภัยไข้เจ็บ (2) ปัญหาทางการเมือง ได้แก่ ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพล ปัญหาการแทรกซึมจากลัทธิคอมมิวนิสต์ และปัญหาสงคราม (3) ปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาความยากจน และปัญหาด้านพลังงาน

สำหรับการศึกษาวเคราะห์ถึงรูปแบบและกลวิธีการเล่าเรื่องในภาพยนตร์นั้น ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 มีการดำเนินเรื่องแบ่งเป็น 2 แบบคือ การเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ และไม่ตามลำดับเหตุการณ์ รวมถึงมีการจบเรื่องที่ตัวละครประสบความสุข ความโศกเศร้า และจบเรื่องโดยไม่มีข้อยุติชัดเจน ส่วนแก่นเรื่องที่ผู้เล่าเรื่องต้องการจะสื่อไปยังผู้ชม ส่วนใหญ่สะท้อนสังคมในเชิงวิพากษ์วิจารณ์สังคมในด้านต่าง ๆ สำหรับความขัดแย้งในภาพยนตร์

มักนำเสนอความแย้งภายในจิตใจของตัวละคร ที่ทำให้ตัวละครลำบากใจในการตัดสินใจและการดำเนินชีวิต รวมทั้งความขัดแย้งระหว่างคนกับคน และความขัดแย้งระหว่างคนกับสังคม ที่มีความคิดหรืออุดมการณ์ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังนำเสนอความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับพลังภายนอก ซึ่งเป็นภัยทางธรรมชาติต่างๆ สำหรับลักษณะของตัวละครนั้น ภาพยนตร์ที่นำมาศึกษามีการนำเสนอตัวละครใน 2 ลักษณะคือตัวละครที่มีลักษณะแบบมิติเดียวหรือแบบตายตัวและตัวละครแบบหลายมิติหรือมองเห็นได้รอบด้านส่วนฉากมักเป็นฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ และฉากที่เป็นการเดินทางชีวิตประจำวันของตัวละคร นอกจากนี้ยังพบฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นความเชื่อ ค่านิยม หรือความคิดของคนในสังคม สำหรับมุมมองในการเล่าเรื่อง ส่วนใหญ่มีมุมมองการเล่าเรื่องผ่านมุมมองของบุรุษที่หนึ่งมากที่สุด รองลงมาเป็นมุมมองการเล่าเรื่องจากบุคคลที่สาม และมุมมองแบบผู้รอบรู้หรือสัพพัญญู

คำสำคัญ : สังคมไทย, การเล่าเรื่อง, ภาพยนตร์

Abstract

The study on the topic "Narrative and Reflection on Society in Thai Films to be Nominated for an Oscar Awards of the Year 2010 - 2019" aimed to study how the Thai Films to be Nominated for an Oscar Awards of the Year 2010 - 2019 reflected Thai society by analyzing the narrative strategies of films. This study is qualitative research in textual analysis by using the concept of films such as Narrative, Genre and Social Problem with a selection of ten Thai films to be Nominated for an Oscar Awards of the Year 2010 - 2019.

The study results, it was found that ten Thai films reflected Thai society in three main issues as follows; (1) social problems, such as morality, culture and mind, drugs, prostitutes, crimes, educational inequality, deformity and homosexuality, family, habitat and decayed areas, including health, sanitation and diseases; (2) political problems, such as corruption, interest and influence groups, infiltrating communism and war; (3) economic problems, such as poverty and energy.

For the study on narrative strategies of films, the study results it was found that the Thai Films to be Nominated for an Oscar Awards of the Year 2010 - 2019 had a continuity of story which can be divided into two types, which were chronological and non-chronological order. As well as the endings, the characters often happy, sadness and the story ended without a clear resolution. In addition, the theme that the films aimed to communicate to the audience mostly reflected society in aspect of social criticism. For most of the conflict, the films presented internal conflict that the characters difficult to make decision and lifestyles, including the conflict between people and people, conflict between people and society that different concept or ideology. In addition to presented the conflict between human and external force which natural hazards. Moreover, for the characters traits, the study films presented the characters in two types, which were flat or typed character and round character. Furthermore, most of the scenes in the films were in artificial setting and scenes in daily life of the characters. It also found scenes in abstract environments were characterized according to the beliefs, values or ideas of people in society. For the point of view in storytelling mostly had the story from the first - person point of view and usually had the

third - person and omniscient point of view.

Keywords : Thai society, Narrative, Films

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภาพยนตร์ถือได้ว่าเป็นสื่อแห่งความบันเทิงที่มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตมนุษย์มาเป็นเวลานานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การชมภาพยนตร์เป็นสิ่งบันเทิงที่ได้รับความนิยมและแพร่ขยายไปทั่วโลกในฐานะของการเป็นสื่อมวลชนที่ช่วยผ่อนคลายความเครียด และเปรียบเสมือน “ความบันเทิงนอกบ้าน” ที่ได้รับความนิยมกับทุกเพศทุกวัยหลากหลายประเภทให้เลือกชมได้ตามความต้องการ ภาพยนตร์ไม่เพียงให้ความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่ถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความเป็นลักษณะร่วมของคนในแต่ละชนชาติ อีกทั้งยังเป็นสื่อกลางในการทำหน้าที่สื่อสาร สะท้อนศิลปวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ สะท้อนเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ชมได้ตกตะกอนทางความคิด ดังนั้นแล้วการชมภาพยนตร์จึงไม่ต่างจากการอ่านหนังสือ ที่มีทั้งความสนุกและความรู้ไปด้วยกัน ทั้งนี้ภาพยนตร์ยังเป็นสื่อที่สะท้อนถึงบริบทของวิถีชีวิตและสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัยได้อย่างชัดเจน โดยการนำประเด็นใกล้ตัวมาเล่าเป็นภาพเคลื่อนไหว หรือการเล่าเรื่องผ่านองค์ประกอบของภาพยนตร์ไม่ว่าจะเป็นฉาก ตัวละคร บท หรือแม้กระทั่งเทคนิคการถ่ายทำต่าง ๆ เองก็ตาม ดังนั้นภาพยนตร์จึงเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดที่จะช่วยการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทัศนคติทางความคิดให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น

ภาพยนตร์ไทยในปัจจุบันมีการพัฒนาขึ้นอย่างมากเมื่อเทียบกับในอดีต เนื่องจากมีผู้กำกับหรือผู้สร้างภาพยนตร์ที่มีความสามารถเกิดขึ้นอย่างมากมาย และมีความคิดที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำจำเจเหมือนในอดีต ซึ่งอาจเป็นเพราะได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตกก็เป็นได้ โดยในทุกวันนี้ตลาดของวงการภาพยนตร์มีขนาดใหญ่มาก สามารถสร้างแนวทางใหม่ ๆ ให้กับภาพยนตร์ได้ และอัตราการแข่งขันที่สูงมากกว่าในอดีตทั้งการแข่งขันกันเองภายในประเทศและการแข่งขันกับภาพยนตร์ต่างประเทศ โดยเทศกาลภาพยนตร์เป็นงานที่ถูกจัดขึ้นเพื่อมอบรางวัลให้กับภาพยนตร์ที่ได้รับความสนใจ หรือทำออกมาแล้วทางคณะกรรมการเห็นว่าสมควรที่จะได้รับรางวัลใดรางวัลหนึ่งที่ตรงกับสาขาที่ต้องการ ภาพยนตร์บางเรื่องสามารถรับรางวัลได้มากกว่าหนึ่งรางวัลด้วยกัน เทศกาลภาพยนตร์นานาชาติที่จัดขึ้นทั่วโลกทั้งในทวีปยุโรปและเอเชียก็เพื่อมอบรางวัลให้กับภาพยนตร์ที่ได้รับความสนใจจากผู้ชมซึ่งเป็นเสมือนการให้กำลังใจกับทีมงานผู้สร้างภาพยนตร์ เพื่อที่จะได้มีกำลังใจสร้างสรรค์ผลงานดี ๆ ออกมาสู่สายตาผู้ชม

ภาพยนตร์ไทยเริ่มเดินทางไปเทศกาลภาพยนตร์ต่าง ๆ เพื่อปลุกกระแสความเชื่อมั่นให้คนสร้างภาพยนตร์ไทยในตลาด โดยภาพยนตร์ไทยบางส่วนที่ได้กระแสดอรับอย่างดีจากเทศกาลนานาชาติ สามารถสร้างเกียรติประวัติให้กับประเทศไทย ภาพยนตร์หลายเรื่องสามารถสร้างรายได้ สร้างชื่อเสียงคว้ารางวัลระดับโลกมาครอง บางเรื่องเป็นภาพยนตร์นอกกระแสที่คนไทยแทบจะไม่มีรู้จัก แต่ต่างชาติชื่นชมและเดินสายไปฉายในเทศกาลภาพยนตร์ในระดับนานาชาติมาแล้วทั่วโลก และแน่นอนว่ารางวัลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดรางวัลหนึ่งของวงการภาพยนตร์คือ “รางวัลออสการ์” ที่เรียกว่าเป็นสิ่งคาดหวังของเหล่าผู้สร้างภาพยนตร์และเหล่านักแสดงที่อยู่ในวงการบันเทิงสายนี้ทั้งหลาย เพราะเปรียบเสมือนเป็นเกียรติยศสูงสุดสำหรับผู้ที่อยู่ในวงการนี้

The Young Man (2559) กล่าวถึง รางวัล Academy Awards หรือรางวัล “ออสการ์ (Oscar)” ถือว่าเป็นรางวัลเกียรติยศที่เป็นที่รู้จักและทรงคุณค่ามากที่สุดรางวัลหนึ่งในวงการภาพยนตร์ทั่วโลก ซึ่งเป็นหนึ่งในรางวัลใหญ่ของงานที่มอบให้กับภาพยนตร์ยอดเยี่ยมด้วยวิธีการโหวตจากคณะกรรมการ ประเทศไทยเริ่มเสนอชื่อภาพยนตร์เรื่อง น้ำพุ เข้าชิงรางวัลออสการ์ สาขาภาพยนตร์ต่างประเทศยอดเยี่ยมครั้งแรกในงาน

ประกาศผลรางวัลออสการ์ครั้งที่ 57 ประจำปี พ.ศ. 2527 จนถึงปัจจุบัน และภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ จะถูกคัดเลือกโดยสมาพันธ์สมาคมภาพยนตร์แห่งชาติ และเป็นภาพยนตร์ที่ใช้ภาษาไทยทุกเรื่อง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการเล่าเรื่องและการสะท้อนสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 จำนวน 10 เรื่อง มาทำการศึกษาวิจัยโดยเหตุผลในการเลือกภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ เนื่องจากรางวัลออสการ์เป็นงานมอบรางวัลของอเมริกาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลกภาพยนตร์ ซึ่งเป็นรางวัลทางภาพยนตร์ที่ถือว่าเป็นสากลและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางทั่วโลก และเพื่อเป็นเกียรติให้กับนักแสดง ผู้กำกับภาพยนตร์ และบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ ด้วยลักษณะเด่นและความน่าสนใจของภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์เกี่ยวกับการสะท้อนปัญหาสังคมไทยซึ่งมีคุณค่าและประโยชน์ด้านความบันเทิงและสอดแทรกแนวคิด สารประโยชน์ที่ถ่ายทอดสู่สายตาผู้ชม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิเคราะห์การเล่าเรื่องและการสะท้อนสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 โดยวิเคราะห์ถึงแนวทางหรือกลวิธีการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ว่ามีการสะท้อนสังคมไทยในด้านต่าง ๆ อย่างไรบ้าง ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์การเล่าเรื่องที่ปรากฏในภาพยนตร์ เพื่อทราบถึงสภาพหรือปัญหาของสังคมไทยในสมัยนั้น ๆ ที่ถ่ายทอดผ่านภาพยนตร์ อีกทั้งเข้าใจถึงแนวคิดของผู้สร้างสรรค์ภาพยนตร์อีกประการหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562
2. เพื่อวิเคราะห์การสะท้อนสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการเข้าถึงปัญหาการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ (Narrative) หน้าที่หลักของการเล่าเรื่องคือ ทำหน้าที่ถ่ายทอดจินตนาการ (Imagination) และความสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างถ่องแท้ยิ่งขึ้น การเล่าเรื่องจะทำหน้าที่ค้นหา เปิดเผย เสนอเรื่องจริง รวมทั้งการโน้มน้าวใจ ซึ่งทำให้การเล่าเรื่องต้องเรียบเรียงถ้อยคำ มีรูปแบบและวิธีการเล่าเรื่องที่สอดคล้องกัน สำหรับผู้รับสาร การเล่าเรื่องช่วยให้ผู้รับสารสามารถสร้างความหมายด้วยการประติดปะต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ละส่วนเลี้ยวให้รวมเข้ามามีเป็นเรื่องเดียวกันจนเข้าใจได้คล้าย ๆ กับการเล่นรูปต่อจิ๊กซอว์ (Jigsaw puzzle) (กาญจนา แก้วเทพ, 2544) นอกจากนี้ Fisher (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2553) กล่าวว่า การเล่าเรื่องเป็นการกระทำเชิงสัญลักษณ์ไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือการกระทำที่มีลำดับขั้นตอน และมีความหมายสำหรับผู้ที่มีชีวิตอยู่หรืออาศัยอยู่ในเรื่องเล่านั้น ไม่ว่าผู้อาศัยนั้นจะเป็นผู้สร้างเรื่องเล่า หรือเป็นผู้ฟัง ผู้ตีความเรื่องเล่านั้นก็ตาม ทั้งนี้หน้าที่ของข่าวสารจากเรื่องเล่านั้นก็จะเป็นตัวกำหนดวิถีทางที่เราจะมีชีวิตอยู่ในเรื่องเล่าของเรานั้นเอง อาจกล่าวได้ว่า การเล่าเรื่อง หมายถึง วิธีการที่ผู้ส่งสารหรือผู้เล่าใช้เพื่อถ่ายทอดเรื่องราว เนื้อหา สถานการณ์ต่าง ๆ จากประสบการณ์หรือความประทับใจ

เพื่อสื่อสารให้ผู้รับสารรับรู้ โดยมีโครงสร้างการเล่าเรื่องที่เรียงลำดับต่อเนื่องกันไปอย่างมีเหตุผล ตามเวลา และสถานที่ที่มีความเชื่อมโยงกัน และส่วนประกอบของการเล่าเรื่องนั้นจะมียอดประกอบต่าง ๆ เช่น โครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละคร (Character) ฉาก (Setting) มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) และสัญลักษณ์พิเศษ (Special Symbol) เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนั้นจะต้องเชื่อมโยงกันและผสมผสานเข้าด้วยกันจนกลายเป็นภาพยนตร์

2. แนวคิดเรื่องตระกูลภาพยนตร์ (Genre) คำว่า “Genre” เป็นภาษาฝรั่งเศส แปลให้ใกล้เคียงกับภาษาอังกฤษเป็นคำว่า “Type” หรือ “Kind” ในภาษาไทยมีความหมายว่า ประเภท ชนิด หรือ แบบ ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดจำแนกแบ่งประเภทของสรรพสิ่งต่าง ๆ เมื่อนำมาใช้กับบริบทภาพยนตร์จึงถูกแปลความหมายว่า “ตระกูล” กาญจนา แก้วเทพ (2553, หน้า 401) กล่าวว่า การศึกษา Genre จะช่วยให้เราเข้าใจว่าผลงานสื่อชิ้นนั้นเป็นประเภทอะไร ผลงานประเภคนั้นถูกสร้างขึ้นได้อย่างไร และผลงานประเภคนั้นทำบทบาทอะไรต่อผู้รับสาร สอดคล้องกับ กฤษดา เกิดดี (2547, หน้า 9) ที่กล่าวถึงการศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องตระกูลภาพยนตร์ว่าไม่ใช่เป็นเพียงแค่การค้นหาลักษณะของภาพยนตร์เพื่อให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มคนดูภาพยนตร์เท่านั้น แต่เป็นการบอกให้ทราบว่าเนื้อเรื่องของภาพยนตร์เรื่องนั้นถูกสร้างขึ้นมาอย่างไร และกระทำหน้าที่อย่างไรต่อคนดูภาพยนตร์ เมื่อวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ในยุคปัจจุบันพบว่า การแบ่งประเภท Genre ในสื่อภาพยนตร์มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น มีปรากฏการณ์ผสมข้ามสายพันธุ์ระหว่าง Genre ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาภาพยนตร์ไทยหลายเรื่องที่ได้ถูกสร้างขึ้น มีหลากหลายประเภทเปลี่ยนไปตามยุคสมัย อาทิ ภาพยนตร์ประเภทต่อสู้ ภาพยนตร์ประเภทการตูน ภาพยนตร์ประเภทตลก ภาพยนตร์ประเภทอิงประวัติศาสตร์ ภาพยนตร์ประเภทเถรแฉะและกระเทย ภาพยนตร์ประเภทสยองขวัญ ภาพยนตร์ประเภทเพลง ภาพยนตร์ประเภทชีวิต ภาพยนตร์ประเภทวัยรุ่น และภาพยนตร์ประเภทนอกกระแส โดยจากสถิติรายได้ของภาพยนตร์ไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเภทของภาพยนตร์ที่ได้รับความนิยมมาก ได้แก่ ภาพยนตร์ประเภทตลก ภาพยนตร์ประเภทอิงประวัติศาสตร์ และภาพยนตร์ประเภทชีวิต นักวิชาการหลายท่านอย่าง Neale (2002); Pramaggiore and Wallis (2006); Codell (2007) หรือกฤษดา เกิดดี (2549) ได้ทำการรวบรวมและจัดแบ่งภาพยนตร์เป็นตระกูลต่าง ๆ ได้แก่ ภาพยนตร์ประเภทแอคชั่น ภาพยนตร์ผจญภัย ภาพยนตร์สงคราม ภาพยนตร์อาชญากรรม ภาพยนตร์นิยายอิงวิทยาศาสตร์ ภาพยนตร์ตลก ภาพยนตร์ชีวิต ภาพยนตร์โรแมนติก ภาพยนตร์เพลง ภาพยนตร์ศิลปะ ภาพยนตร์บู๊เบิกตะวันตก ภาพยนตร์แก๊งสเตอร์ ภาพยนตร์ฟิล์ม นัวร์ และภาพยนตร์สะท้อนปัญหาสังคม เป็นต้น

3. แนวคิดเรื่องปัญหาสังคม (Social Problem) ปัญหาสังคมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในสังคมของมนุษย์ เพราะมนุษย์นั้นมีความสัมพันธ์กันทางสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่ไม่หยุดนิ่ง (Dynamic) ความสัมพันธ์จึงมีความเป็นระเบียบ (Organization) หรือเสียระเบียบ (Disorganization) เมื่อมีการจัดระเบียบไม่ดี (Poor Organization) หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2526 : 2) Raab และ Selznick (1959 : 3 - 5) อธิบายว่าปัญหาสังคมจะต้องประกอบด้วย 1) ความสัมพันธ์ของบุคคลกลุ่มหนึ่งไปมีผลกระทบกระเทือนบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง 2) สังคมไม่สามารถควบคุมบุคคลให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมนั้นได้ แนวคิดของ Raab และ Selznick เห็นว่าปัญหาสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกหรือความต้องการขั้นมูลฐานของสังคม ในประการแรกนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกหรือความมุ่งหวังขั้นมูลฐานของคนจำนวนมาก โดยคนกลุ่มหนึ่งกระทำการขัดผลประโยชน์ของคนอีกกลุ่มหนึ่ง โดยไม่ยอมปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด ซึ่งจะเป็นปัญหาขึ้นมาเมื่อคนมีความรู้สึกต่อสิ่งนั้น และได้แสดงปฏิกิริยาออกมาประการที่สอง Raab และ Selznick อธิบายถึงปัญหาเกี่ยวกับระเบียบกฎเกณฑ์ขั้นมูลฐานของสังคม

ซึ่งหมายความว่า ปัญหาสังคมจะเกิดขึ้นเมื่อสังคมไม่สามารถควบคุมให้คนปฏิบัติตามระเบียบแบบ-แผนที่ตั้งค้วางไว้ เป็นผลให้สถาบันต่าง ๆ ทำงานไม่เต็มทีคนไม่เคารพเชื่อฟังกฎหมายไม่มีการถ่ายทอดค่านิยมที่ยึดถือสืบต่อกันมา และไม่เป็นไปตามระเบียบแบบแผน เป็นต้น ส่วนหลักเกณฑ์ในการแบ่งประเภทปัญหาสังคมของ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526 : 91) นั้นได้แบ่งตามสถาบันหลักของสังคม 3 ประการ ได้แก่ (1) ปัญหาทางเศรษฐกิจ คือ สภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่คนในสังคมจำนวนมากรู้สึกว่าถูกคุกคามคุณค่าของตน และต้องการจะแก้ไขให้ดีขึ้น (2) ปัญหาทางการเมือง คือ สภาวะการณ์ทางการเมืองที่คนในสังคมจำนวนมากรู้สึกว่า ถูกคุกคามคุณค่าของตน และต้องการจะแก้ไขให้หมดไปหรือเบาบางลง และ (3) ปัญหาทางสังคม คือ สภาวะการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่คนในสังคมจำนวนมากรู้สึกว่า ถูกคุกคามต่อคุณค่าของตน จึงต้องการที่จะแก้ไข

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นการศึกษาเฉพาะภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ ที่ได้ออกฉายในโรงภาพยนตร์ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553 - 2562 รวมระยะเวลา 10 ปี ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความทันสมัย และเพื่อความสอดคล้องกับกลวิธีการเล่าเรื่องที่สะท้อนสังคมในปัจจุบัน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นการศึกษาการเล่าเรื่องและการสะท้อนสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ ลุงบุญมีระลึกชาติ (2553) คนโขน (2554) ฝนตกขึ้นฟ้า (2555) เคาท์ดาวน (2556) คิดถึงวิทยา (2557) พี่ชาย My Hero (2558) อาบัติ (2559) ดาวคะนอง (2560) มะลิลา (2561) และแสงกระสือ (2562)

โดยการศึกษาวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แนวทางหรือกลวิธีการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ เพื่อศึกษาการถ่ายทอดเนื้อหาการสะท้อนสภาพปัญหาของสังคมไทยในบริบทที่ภาพยนตร์ต้องการนำเสนอ

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) ใช้การวิเคราะห์รูปแบบหรือกลวิธีการเล่าเรื่องตามองค์ประกอบการเล่าเรื่อง 7 ประการ คือ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ความขัดแย้ง ตัวละคร ฉาก มุมมองการเล่าเรื่อง และสัญลักษณ์พิเศษ ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากภาพยนตร์ซึ่งเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์โดยสื่ออินเทอร์เน็ตอันเกี่ยวเนื่องกับภาพยนตร์ เรื่องย่อ รายละเอียดการสร้างภาพยนตร์ และแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร เช่น บทความ บทวิเคราะห์ บทสัมภาษณ์ของผู้สร้างภาพยนตร์ รวมถึงบทวิจารณ์ภาพยนตร์ที่ตีพิมพ์ เว็บไซต์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาภาพสะท้อนของเรื่องเล่าที่สะท้อนปัญหาของสังคมไทย ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

- 1) ปัญหาทางสังคม คือ สภาวะการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่คนในสังคมจำนวนมากรู้สึกว่า ถูกคุกคามคุณค่าของตน จึงต้องการที่จะแก้ไข
- 2) ปัญหาทางการเมือง คือ สภาวะการณ์ทางการเมืองที่คนในสังคมจำนวนมากรู้สึกว่า ถูกคุกคามคุณค่าของตน และต้องการจะแก้ไขให้หมดไปหรือเบาบางลง
- 3) ปัญหาทางเศรษฐกิจ คือ สภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่คนในสังคมจำนวนมากรู้สึกว่าถูกคุกคามคุณค่าของตน และต้องการจะแก้ไขให้ดีขึ้น

ผลการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์การเล่าเรื่องและการสะท้อนสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 สามารถอธิบายตามประเด็น ดังนี้

1. แนวทางหรือกลวิธีการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่องในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 หากพิจารณาตามตระกูลของภาพยนตร์ (Genre) ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมตระกูลของภาพยนตร์ (Genre) ของนักวิชาการหลายท่าน โดยอ้างอิงข้อมูลจากกฤษฎา เกิดดี (2549) และ Neale (2002); Pramaggiore and Wallis (2006); Codell (2007) ซึ่งได้ทำการรวบรวมและจัดแบ่งภาพยนตร์เป็นตระกูลต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ทั้ง 10 เรื่องเป็นภาพยนตร์ตระกูลสะท้อนปัญหาสังคม ที่มีฉากเป็นเหตุการณ์ร่วมสมัย มีเนื้อหาที่มุ่งไปที่ความขัดแย้งในประเด็นปัญหาทางสังคม ซึ่งมีการยอมรับแล้วว่าเป็นปัญหา หรือถ่ายทอดโดยนำเอาสภาพของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมาแสดงให้เห็น ทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียง เป็นตัวแทนให้บุคคลที่ไม่สามารถจะเรียกร้องสิ่งใดด้วยตนเองได้ โดยภาพยนตร์มีการผสมผสานหลากหลายตระกูลเข้าด้วยกัน เช่น ตระกูลชีวิต ตระกูลศิลปะ ตระกูลของขวัญ ตระกูลโรแมนติก ตระกูลตลกและตระกูลแอคชั่น

สำหรับการวิเคราะห์หรือรูปแบบการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์มีโครงสร้างการเล่าเรื่องที่เป็นไปตามแบบฮอลลีวูดคลาสสิก (Classic Hollywood Narrative) ซึ่งมีโครงสร้างการเล่าเรื่องเรียงลำดับต่อเนื่อง เกิดขึ้นโดยมีเวลาและสถานที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล และมีการเรียงเรื่องตามลำดับของเวลาแบบ A, B, C, D จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ เคาท์ดาวน์ พี่ชาย My Hero อาบัติ มะลิลา และแสงกระสือ และไม่เป็นไปตามแบบฮอลลีวูดคลาสสิก ซึ่งมีรูปแบบการเล่าเรื่องแบบไม่เป็นไปตามลำดับเวลาเหตุการณ์ (Non - Chronological Order) หรือมีการเรียงเรื่องตามลำดับของเวลาแบบ B, A, C, D จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ลุงบุญมีระลึกชาติ คนโชน ฝนตกชิ่งฟ้า คิดถึงวิทยา และดาวคะนอง

สำหรับแก่นเรื่องของภาพยนตร์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ส่วนใหญ่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับการวิพากษ์สังคมมากที่สุด โดยมุ่งสะท้อนสภาพปัญหาทางสังคม ทั้งการเลียดสี หรือความสมจริง เพื่อการปฏิรูปทางสังคมให้มีการตระหนักและการแก้ไขไปในทิศทางที่ดีขึ้นมากที่สุด จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ฝนตกชิ่งฟ้า คิดถึงวิทยา พี่ชาย My Hero ดาวคะนอง และแสงกระสือ รองลงมาคือ แก่นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและธรรมชาติของมนุษย์ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ลุงบุญมีระลึกชาติ คนโชน และมะลิลา นอกจากนี้ยังพบว่าภาพยนตร์นำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เคาท์ดาวน์ และอาบัติ

สำหรับความขัดแย้งที่ปรากฏในภาพยนตร์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ทั้ง 10 เรื่อง ตัวละครหลักมีความขัดแย้งภายในตัวเอง (Inner Conflict) จึงต้องการเอาชนะจิตใจของตนเอง เพื่อให้ประสบความสำเร็จมากที่สุด รองลงมาคือ ความขัดแย้งระหว่างคนกับสังคม ไม่ว่าจะเป็นกฎเกณฑ์ ระเบียบ หรือโครงสร้างของสังคม เช่น การต่อสู้กับธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อในสังคม โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ จำนวน 9 เรื่อง ยกเว้นภาพยนตร์เรื่องคนโชน และความขัดแย้งระหว่างคนกับคน ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากความไม่ลงรอยระหว่างตัวละคร 2 ตัว หรือ 2 กลุ่ม โดยมีที่มาจากหลายสาเหตุ เช่น ผลประโยชน์ ความคิดเห็น อุดมการณ์ จำนวน 8 เรื่อง ยกเว้นภาพยนตร์เรื่องเคาท์ดาวน์ และมะลิลา นอกจากนี้ยังพบว่า มีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับพลังภายนอก จากสภาพแวดล้อมหรือธรรมชาติอันโหดร้าย จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ คิดถึงวิทยา และมะลิลา

สำหรับลักษณะตัวละครที่ปรากฏในภาพยนตร์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ทั้ง 10 เรื่อง ตัวละครมีลักษณะของตัวละครแบบหลายมิติ หรือมองเห็นได้รอบด้าน (Round Character) มากที่สุด ซึ่งเป็นตัวละครที่มีนิสัยหรือพฤติกรรมที่หลากหลาย สร้างความประหลาดให้แก่ผู้ชมได้ ทั้งนี้ภาพยนตร์มีการผสมผสานกับตัวละครที่มีลักษณะตัวละครแบบมิติเดียว ซึ่งมีลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตลอดทั้งเรื่อง จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ ลุงบุญมีระลึกชาติ คนโขน ฝนตกขึ้นฟ้า คิดถึงวิทยา พี่ชาย My Hero และอาบัติ

สำหรับฉากที่นำเสนอในภาพยนตร์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ทั้ง 10 เรื่อง นำเสนอฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งได้แก่ บ้าน หรือที่อยู่อาศัยของตัวละครเป็นส่วนใหญ่ และฉากที่เป็นการดำเนินชีวิตของตัวละคร ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันของตัวละครมากที่สุด รองลงมาคือ ฉากที่เป็นธรรมชาติ จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ลุงบุญมีระลึกชาติ คิดถึงวิทยา อาบัติ ดาวคะนอง และมะลิลา ส่วนฉากที่เป็นยุคสมัย ซึ่งเป็นภาพในอดีต จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ลุงบุญมีระลึกชาติ คนโขน ดาวคะนอง มะลิลา และแสงกระสือ และฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรม เช่น คานิยม ธรรมนิยม ประเพณี จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ คนโขน คิดถึงวิทยา อาบัติ มะลิลา และแสงกระสือ

สำหรับมุมมองการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ส่วนใหญ่มีมุมมองการเล่าเรื่องของบุรุษที่หนึ่ง (The First-Person Narrator) ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องโดยตัวเอกของเรื่องมากที่สุด จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ฝนตกขึ้นฟ้า คิดถึงวิทยา พี่ชาย My Hero อาบัติ และมะลิลา รองลงมาคือ มุมมองการเล่าเรื่องของบุรุษที่สาม ซึ่งเล่าเรื่องโดยตัวละครอื่นที่พบเห็นหรือเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ คนโขน ดาวคะนอง และแสงกระสือ นอกจากนี้ยังพบว่า ภาพยนตร์มีมุมมองการเล่าเรื่องแบบผู้รอบรู้ หรือสัพพัญญู จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ลุงบุญมีระลึกชาติ และเคาท์ดาวน์

สำหรับสัญลักษณ์พิเศษที่ปรากฏในภาพยนตร์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ทั้ง 10 เรื่อง นำเสนอสัญลักษณ์พิเศษทางภาพมากที่สุด ซึ่งเป็นองค์ประกอบของเรื่องที่ถูกนำเสนอซ้ำ ๆ ในภาพยนตร์ นอกจากนี้ยังพบว่า ภาพยนตร์มีการผสมผสานสัญลักษณ์พิเศษทางภาพและสัญลักษณ์ทางเสียง จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ฝนตกขึ้นฟ้า อาบัติ และมะลิลา

2. การสะท้อนสังคมไทยที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562

การสะท้อนสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์โดยส่วนใหญ่ถ่ายทอดเรื่องราวที่สะท้อนสังคมไทยในประเด็นปัญหาทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านศีลธรรม วัฒนธรรมและจิตใจ ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา ปัญหาความผิดปกติและรักร่วมเพศ ปัญหาครอบครัว ปัญหาที่อยู่อาศัยและแหล่งเสื่อมโทรม รวมทั้งปัญหาสุขภาพอนามัยและโรคภัยไข้เจ็บ รองลงมาคือ ปัญหาการเมือง ได้แก่ ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพล ปัญหาการแทรกซึมจากลัทธิคอมมิวนิสต์ หรือปัญหาสงคราม และสุดท้ายคือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาความยากจน และปัญหาด้านพลังงาน ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์การสะท้อนปัญหาทางสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 ตามประเด็นหลัก ดังนี้

ก. ปัญหาทางสังคม เป็นสภาวะการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่คนในสังคมจำนวนมากรู้สึก ว่า ถูกคุกคามต่อคุณค่าของตน จึงต้องการที่จะแก้ไข ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์การสะท้อนปัญหาทางสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 ตามประเด็นย่อย ดังนี้

1) ปัญหาด้านศีลธรรม วัฒนธรรมและจิตใจ การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาด้านศีลธรรม วัฒนธรรมและจิตใจ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ ค่านิยม อุดมการณ์ ศีลธรรมและจิตใจ เปลี่ยนแปลงไปจนทำให้เกิดปัญหาตามมา ผลการวิจัยพบการสะท้อนสังคมไทยด้านนี้ ในภาพยนตร์ 4 เรื่องคือ (1) ภาพยนตร์คนโขน สะท้อนให้เห็นความเป็นมนุษย์ที่มีทั้งรัก โลภ โกรธ หลง ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานแห่งกิเลสตัณหาของมนุษย์ สะท้อนความเป็นมนุษย์ผู้มีความต้องการอย่างแท้จริง โดยภาพยนตร์ผสมผสานเรื่องราวของตัวละครที่มีความผิดชอบชั่วดี และผลของการกระทำ หรือที่เรียกว่า กฎแห่งกรรม ที่ต้องการสะท้อนภาพชีวิต อารมณ์ความรู้สึก ความดีความชั่ว ปมปัญหาที่อยู่กันบังในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ชีวิตคนเราไม่ว่าจะเดินไปในทิศทางใดล้วนเป็นเรื่องของจิตใจและกิเลสตัณหา หากเราให้กิเลสเป็นตัวนำพาไปในทางที่ผิดจริยธรรม ไม่ถูกต้องตามค่านิยม และตัดสินใจผิดพลาดไป ผลที่ตามมา ก็จะเชื่อมโยงหลากหลายชีวิตเข้าด้วยกัน รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น การต่อสู้กันระหว่างธรรมะและอธรรม นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังสอดแทรกศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างโจน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยให้คนรุ่นหลังต่อไป (2) ภาพยนตร์เคหาบิดาวัน สะท้อนสังคมเกี่ยวกับเรื่องราวของบาปบุญคุณโทษ เชื่อมโยงเข้ากับศีลธรรมอย่างศีล 5 ผ่านการกระทำของตัวละครและผลกระทบที่ตัวละครพึงได้รับ หรือเรียกว่า กฎแห่งกรรม ที่ประพาศศีลธรรมจรรยาในสังคมไทยในการยึดหลักจริยธรรมและคุณธรรมคำสอนตามแนวปรัชญาของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังสอดแทรกเรื่องราวของปีเก่า ปีใหม่ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกันทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคต ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าช่วงเวลาปีใหม่ เป็นช่วงเวลาที่จะทุกคนจะย้อนกลับไปในอดีตว่า ปีที่ผ่านมาเราทำอะไรไว้บ้าง สิ่งใดยังไม่ได้ทำ และมองไปถึงอนาคตปีต่อไปจะแก้ไขอย่างไร ซึ่งการกระทำแต่ละอย่างจะส่งผลถึงกันและกัน (3) ภาพยนตร์อาบัติ ได้ถ่ายทอดเรื่องราวด้านมืดส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งสื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมนอกกรอบศาสนา หรือที่เรียกว่า การผิดวินัยสงฆ์ ซึ่งว่าด้วยเรื่องกฎแห่งกรรม บาปบุญคุณโทษของคนที่ไม่อยู่ในศีลธรรม โดยการประพฤติปฏิบัติไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใดของสังคม ย่อมมีกิเลสตัณหาเป็นตัวนำทาง ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานภายในจิตใจของมนุษย์ ทั้งนี้ภาพยนตร์ยังสอดแทรกการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทยอย่างประเพณี “บุญข้าวประดับดิน” ซึ่งเป็นอีกหนึ่งความเชื่อของคนอีสานที่อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ผีเปรตหรือบรรพบุรุษเพื่อได้ไปเกิดในภพภูมิที่สุขสบาย จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า การร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งควรค่า-แก่การรักษาไว้ให้คงอยู่ต่อไป (4) ภาพยนตร์ดาวคะนอง นำเสนอจุดจบของสาวมากอาชีวะที่ต้องเลือกการใช้ชีวิตในตอนสุดท้ายว่าจะบวชชีหรือเข้าผับเต้นมั่วเมา จะปล่อยวางละทางโลกหรือยังคงลุ่มหลงไหลล่อใช้ชีวิตแบบมั่วเมาแบบนี้ต่อไป หลังจากรับรู้และเข้าใจในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่วนซ้ำรอยเดิม แต่สุดท้ายภาพยนตร์ได้แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่หญิงสาวเลือก ซึ่งเธอกำลังเดินอย่างมั่นใจอยู่ท่ามกลางความมืดและดวงดาว จึงแสดงให้เห็นว่า สุดท้ายแล้วมนุษย์มักจะเลือกสิ่งที่ต้องการจากภายในจิตใจ ต้องการความอิสระ และไม่ชอบอยู่ในกรอบกฎเกณฑ์ทางสังคม (5) ภาพยนตร์มะลิลา สะท้อนสังคมนิยมของมนุษย์ ความไม่แน่นอนของชีวิต อารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ที่มีทั้งรัก เกรี้ยว โหยหา ความผิดบาป ผ่านศิลปะการทำบายศรี ที่สื่อถึงภาวะเปราะบางของชีวิตและความตายที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะชีวิตของมนุษย์นั้นแสนสั้น กว่าจะเกิดและเติบโตขึ้นมา ก็แสนลำบาก แต่ทุกชีวิตล้วนมีคุณค่าเสมอ ในหัวใจของใครคนหนึ่ง เช่นเดียวกับบายศรีที่มีความหมายกับผู้ประกอบพิธีกรรมเพียงไม่กี่คนเท่านั้น

(6) ภาพยนตร์แสงกระสือ สะท้อนให้เห็นถึงตำนานความเชื่อโบราณอย่าง ตำนานกระสือของคนไทย โดยตัวละครน้อย เป็นคนสมัยใหม่ที่อยู่ในยุคของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เชื่อในหลักวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่ไสยศาสตร์ เป็นตัวแทนของคนยุคใหม่เพียงผู้เดียวที่ไม่เชื่อในตำนานกระสือ เพราะเขาคิดว่าเป็นเพียงลูกไฟที่มาหลอกลวงชาวบ้าน น้อยพยายามปกป้องและช่วยเหลือกระสือสาย เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จึงแสดงให้เห็นถึงการยอมรับในความเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างของค่านิยมทางสังคม เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข

2) ปัญหายาเสพติด การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาเสพติด ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาพยนตร์ฝนตกขึ้นฟ้า สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด โดยภาพยนตร์นำเสนอเรื่องราวด้านมืดของมนุษย์ผ่านตัวละครต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้มีอิทธิพลชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง หรือชนชั้นล่าง ที่ทำธุรกิจค้าและเสพยาเสพติด ซึ่งเป็นสิ่งผิดกฎหมายแต่กฎหมายไม่สามารถควบคุมได้ (2) ภาพยนตร์ เคาท์ดาวน์ สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดที่ยังคงปรากฏให้เห็นในสังคมปัจจุบัน จากเหตุการณ์ในภาพยนตร์ของวัยรุ่นทั้งสามคนที่เสพยาเสพติด และเรียกซื้อยาเสพติดจากคนแปลกหน้าอย่างเฮซุสให้มาส่งยาที่ห้อง ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นในสังคมที่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ด้วยความคึกคะนองหรืออยากลอง โดยไม่ได้สนใจผลที่จะเกิดขึ้นตามมา (3) ภาพยนตร์ พี่ชาย My Hero สะท้อนสังคมเกี่ยวกับปัญหาเสพติด โดยภาพยนตร์ถ่ายทอดเรื่องราวของตัวละครเอกที่ไปยุ่งเกี่ยวกับธุรกิจในโลกใต้ดิน เพื่อทำงานหาเงินมาจุนเจือครอบครัวและน้องชาย ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในฐานะใดทางสังคม ยากจนหรือร่ำรวย เยาวชนหรือผู้ใหญ่ จึงสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเสพติดในสังคมไทยยังคงเกิดขึ้นและมีให้เห็นในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการณรงค์จากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อร่วมกันต่อต้านยาเสพติดให้หมดไปจากสังคมไทย

3) ปัญหาโสเภณี การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาโสเภณีผลการวิจัยพบว่า (1) ภาพยนตร์ฝนตกขึ้นฟ้าสะท้อนปัญหาโสเภณี โดยภาพยนตร์ นำเสนอเรื่องราว ด้านมืดของมนุษย์ผ่าน ตัวละครทิวา ที่มีอาชีพขายบริการทางเพศและทำงานในสถานบันเทิง (2) ภาพยนตร์ พี่ชาย My Hero สะท้อนสังคมเกี่ยวกับปัญหาโสเภณีหรือปัญหาการขายบริการทางเพศ ผ่านการบอกเล่าชีวิตการทำงานของตัวละครเอก ที่ยินยอมทำงานนอกกฎหมายหรือใช้ชีวิตนอกบรรทัดฐานทางสังคม เพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาโสเภณีในสังคมไทย ที่ชนชั้นล่างต้องยินยอมและดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว

4) ปัญหาด้านการศึกษา การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาด้านการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ คิดถึงวิทยาสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันของการศึกษาไทย การขาดแคลนครูในสังคมชายขอบและพื้นที่ในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งในสายตาของความเป็นครูในภาพยนตร์ คิดถึงวิทยา เป็นสายดาที่ “คนเมือง” มองคนชนบทว่า การศึกษาจะนำพา “สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต” มาให้ ภาพยนตร์จึงแสดงให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความแตกต่างกัน รวมถึงแก่นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนชนบทและคนเมืองกรุง ที่เปรียบเทียบให้เห็นว่า คนในเมืองมักนำความเปลี่ยนแปลงที่คิดว่าดีกว่าเข้ามาในกรอบทางสังคมของคนชนบท อย่างเช่น การศึกษาทำให้คนมีงานทำและสร้างรายได้ให้ครอบครัว

5) ปัญหาความผิดปกติและรักร่วมเพศ การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาความผิดปกติและรักร่วมเพศ ถือเป็นความผิดปกติในคนที่มีความรู้สึทางเพศ ท้นคติ ตลอดจนจนพฤติกรรมทางเพศ ที่แสดงออกไม่เหมาะสม แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคม มักมีสาเหตุมาจากสภาพจิตใจที่ผิดปกติ ทำให้ไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ ในการวิเคราะห์การสะท้อนสังคมไทยในงานวิจัยนี้ ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาพยนตร์ พี่ชาย My Hero ถ่ายทอดเรื่องราวของตัวละครเอกที่มีความสัมพันธ์แบบชายรักชาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความผิดปกติทางจิตและรักร่วมเพศ

ที่มีการแสดงออกถึงความหลากหลายทางเพศสภาพอย่างเปิดเผยและดำรงอยู่ในวิถีชีวิตปกติธรรมดาของสามัญชน (2) ภาพยนตร์ มะลิลา สะท้อนประเด็นเกี่ยวกับปัญหาความผิดปกติทางจิตและรักร่วมเพศ ภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นอย่างชัดเจนจากตัวละครเซนและพิช ซึ่งพฤติกรรมและการแสดงออกของทั้งคู่มีให้เห็นได้ในสังคมปัจจุบันมากขึ้นที่เรียกว่ากลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศหรือ LGBT สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของสังคมไทยที่มีการแสดงออกทางเพศอย่างเปิดเผยมากขึ้น เพื่อให้ได้รับการยอมรับในสังคม และได้มีชีวิตร่วมอยู่กับคนที่รักอย่างมีความสุข

6) ปัญหาครอบครัว การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาพยนตร์ พี่ชาย My Hero สะท้อนปัญหาครอบครัวของตัวละครหลักในภาพยนตร์ จากการบอกเล่าเรื่องราวของตัวละครเอกและไอดีที่กำพร้าพ่อแม่ จึงต้องมาอาศัยอยู่กับผู้เป็นป้าในชุมชนชนบท จนกระทั่งเอกต้องกลายมาเป็นหัวหน้าครอบครัวเพื่อหาเลี้ยงปากท้องและจุนเจือครอบครัว (2) ภาพยนตร์มะลิลา ได้สะท้อนสังคมเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว โดยนำเสนอเรื่องราวภูมิหลังของเซนที่ต้องสูญเสียลูกสาว และคลายความโศกเศร้าด้วยการพึ่งสุรา จนภรรยาทนไม่ไหวขอแยกทาง และทิ้งให้เซนอยู่คนเดียวท่ามกลางความทุกข์ภายในจิตใจจากการสูญเสียคนรัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นโครงสร้างทางครอบครัวในสังคมไทยไม่เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา รวมถึงทำให้เห็นถึงผลกระทบของสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับจากความไม่มั่นคงของผู้ปกครอง

7) ปัญหาที่อยู่อาศัยและแหล่งเสื่อมโทรม การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาที่อยู่อาศัยและแหล่งเสื่อมโทรม ในที่นี้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตหรืออาศัยร่วมธรรมชาติ ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาพยนตร์ พี่ชาย My Hero ได้สอดแทรกประเด็นเกี่ยวกับปัญหาที่อยู่อาศัย จากการบอกเล่าเรื่องราวของครอบครัวของตัวละครเอกและไอดีที่อยู่อาศัยในแหล่งชุมชนทึบกันดาร และมีฐานะทางครอบครัวยากจน (2) ภาพยนตร์คิดถึงวิทยา สะท้อนปัญหาความเป็นอยู่ของชีวิตชาวบ้านท่ามกลางธรรมชาติที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมชายขอบ ห่างไกลความเจริญ ที่ขาดแคลนทั้งไฟฟ้า น้ำประปา และสัญญาณโทรศัพท์ จึงสะท้อนให้เห็นปัญหาทางสังคมถึงความไม่เท่าเทียมกันของการใช้ชีวิตในสังคมที่มีความแตกต่างกัน

8) ปัญหาสุขภาพอนามัยและโรคภัยไข้เจ็บ การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพอนามัยและโรคภัยไข้เจ็บ ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาพยนตร์ลุงบุญมีระลึกชาติ นำเสนอให้เห็นถึงปัญหาสุขภาพอนามัยและโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นกับชีวิตมนุษย์ โดยเรื่องราวในภาพยนตร์บอกเล่าชีวิตของลุงบุญมีที่ต้องทนทุกข์ทรมานจากโรคไตเรื้อรังในบั้นปลายของชีวิต ที่ต้องคอยพยาบาลรักษาตัวเองเพื่อบรรเทาอาการป่วยแทนที่จะอยู่อย่างสุขสบายกับคนที่รักและใช้ชีวิตอย่างมีความสุข (2) ภาพยนตร์มะลิลา สื่อให้เห็นปัญหาสุขภาพอนามัยและโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นได้กับทุกชีวิต จากเรื่องราวของตัวละครพิชที่ต้องป่วยด้วยโรคเมะเร็ง และเยียวยาอาการด้วยการทำบายศรี เพราะเป็นสิ่งที่เขาทำได้และมีความสุขที่ได้ทำในช่วงเวลาสุดท้ายของชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมีสุขภาพดีทั้งทางกายและจิตใจ และการไม่เป็นโรคเป็นลาภอันประเสริฐ โดยไม่ต้องทนทุกข์จากความเจ็บปวดและได้มีชีวิตร่วมอยู่กับคนที่รักอย่างมีความสุข

9) ปัญหาอาชญากรรมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคู่กันกับสังคมทุกสังคม เป็นปัญหาสังคมที่คุกคามความสงบสุขของประชาชนและเป็นภัยต่อสังคม ทำลายชีวิตและทรัพย์สิน แสดงถึงความไม่สมบูรณ์และความบกพร่องของระเบียบสังคม ในการวิจัยการสะท้อนสังคมในด้านนี้ ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ ผันตกขึ้นฟ้า สะท้อนปัญหาอาชญากรรม การใช้ความรุนแรงหักหลังกัน เพื่อทำลายชีวิตและลงโทษบุคคลที่มีความคิดเห็นต่าง หรือจากการขัดผลประโยชน์ซึ่งกันและกันในทางธุรกิจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ภาพยนตร์สะท้อนให้เห็นว่า เป็นสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่คนในสังคมจำนวนมากรู้สึกว่าการที่จะแก้ไขให้ดีขึ้น

ข. ปัญหาทางการเมือง เป็นสภาวะการณ์ทางการเมืองที่คนในสังคมจำนวนมากรู้สึกว่า ถูกคุกคามคุณค่าของตน และต้องการจะแก้ไขให้หมดไปหรือเบาบางลง ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์การสะท้อนปัญหาทางการเมืองในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 ตามประเด็นย่อย ดังนี้

1) ปัญหาคอร์รัปชัน การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชัน ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์พี่ชาย My Hero สะท้อนสังคมและวิพากษ์วิจารณ์สังคมเกี่ยวกับปัญหาการคอร์รัปชัน โดยภาพยนตร์นำเสนอเรื่องราวของระบบการเกณฑ์ทหารของสังคมไทยหรือที่เรียกว่าการจับใบดำใบแดงที่มีการทุจริตคอร์รัปชันด้วยการติดสินบนผู้มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพลในสังคมเพื่อหลุดพ้นจากการเป็นทหารซึ่งภาพยนตร์สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่เป็นธรรม และความไม่เสมอภาคเท่าเทียมกันที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย จึงสะท้อนให้เห็นอะไรหลาย ๆ อย่างทางสังคม ที่ยังคงเต็มไปด้วยความเหลื่อมล้ำ การแบ่งชั้นวรรณะ ความเชื่อที่ถูกปลูกฝังในสังคมไทย ตลอดจนความจริงที่ว่า ยังมีเงินมากเท่าไรอำนาจในมือยิ่งมากขึ้นตามไปด้วย

2) ปัญหาสงคราม การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชัน ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาพยนตร์ ดาวคะนอง สะท้อนสังคมในเชิงวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทย ซึ่งเป็นปัญหาสงครามทางการเมือง โดยภาพยนตร์ไม่ได้บอกเล่าเรื่องราวอย่างตรงไปตรงมา แต่นำเสนอให้เห็นถึงโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงอยู่ในภาวะแห่งความทรงจำ แม้ว่าปัจจุบันเรื่องราวในอดีตจะผ่านไป แต่ภาวะความทรงจำของผู้รอดชีวิตยังคงจดจำ จำ สำนึกได้ และรำลึกถึงเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเต็มไปด้วยความรู้สึกท้อแท้สิ้นหวัง แสดงให้เห็นถึงผลกระทบในปัจจุบันของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์การเมืองอย่าง 6 ตุลา ที่ยังคงพราวเลือน ไม่ชัดเจน และถูกปิดบังมาโดยตลอด ทั้งผลกระทบต่อผู้คนที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ และผลกระทบต่อคนรุ่นหลัง (2) ภาพยนตร์ แสงกระสือ สะท้อนประเด็นเกี่ยวกับปัญหาสงครามทางการเมือง ภาพยนตร์นำเสนอเรื่องราวโดยมียุคสมัยของสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นฉากหลัง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงค่านิยม ความเชื่อ การเมือง กฎหมาย สิทธิเสรีภาพ การใช้ความรุนแรง การลงทัณฑ์ที่ผิดทำนองคลองธรรม และด้านที่สังคมควบคุมไม่ได้ จากเรื่องราวของกระสือสายที่ถูกไล่ล่าจากขบวนพรานล่ากระสือ ที่เป็นคนรุ่นเก่าที่มีความเชื่อว่ากระสือมีความคิดแตกต่างและพฤติกรรมผิดแปลกไปจากคนในชุมชน หรือเป็นสัตว์ประหลาดที่รุกรานและสร้างความเดือดร้อนต่อสังคม เป็นสิ่งที่สังคมไม่ต้องการและต้องขับไล่ออกไป โดยการลงทัณฑ์ทางสังคมที่ทำผิดให้เป็นถูก จากการใช้ความรุนแรงปราบปรามซึ่งปราศจากความชอบธรรม จึงได้สะท้อนให้เห็นในด้านที่กฎหมายบ้านเมืองควบคุมไม่ได้ ด้านที่สังคมและกฎระเบียบกบดไว้ไม่อยู่ มีเพียงแต่คนรุ่นใหม่อย่างน้อยกับเจ็ดเท่านั้นที่พยายามเรียนรู้อย่างเข้าใจ และสามารถยอมรับในความแตกต่างของกระสือสายได้ และปกป้อง ดูแล ปรับตัวเข้าหากันเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จึงแสดงให้เห็นถึงสิทธิเสรีภาพในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของสามัญชนที่มีคนที่อยู่เหนือกฎหมายควบคุมกดขี่ และความสิ้นหวังพ่ายแพ้ของคนยุคใหม่ที่ไม่สามารถเอาชนะจารีตประเพณีและบรรทัดฐานของสังคมได้ ภาพยนตร์จึงสะท้อนให้เห็นว่า ความเป็นกระสือก็ไม่ต่างจากคนที่มีความคิดผิดแปลกไปจากคนหมู่มาก โดยที่คนหมู่มากจะไม่ยอมรับความแตกต่างทางความคิดใด ๆ ที่เกิดจากการทำลายความสงบและประเพณีอันดีงามของสังคมทั้งนี้ ภาพยนตร์ยังเสียดสีและวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์สงครามทางการเมืองอย่างกรณีเหตุการณ์ทางการเมือง 6 ตุลา ซึ่งเป็นการไล่ล่าคนที่เห็นต่างแบบผิดทำนองคลองธรรมและเป็นภาพความทรงจำร่วมสมัยของสังคมไทยปัจจุบัน

3) ปัญหากลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพล การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพล ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาพยนตร์ ฝนตกขึ้นฟ้า สะท้อนปัญหาของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพล ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ผู้มีอำนาจในประเทศ ตำรวจ ภาพยนตร์นำเสนอเรื่องราวให้เห็นในประเด็นของความถูกต้องยุติธรรม หรือความดีงามที่ถูกกระทำซ้ำเรา ซึ่งสื่อให้เห็นว่า เมื่อโลกในกฎหมายหรือในระบอบไม่สามารถให้สิ่งนี้ได้ ย่อมจะมีคนกลุ่มหนึ่งหรือใครคนใดคนหนึ่งก้าวออกไปแสวงหาความยุติธรรมผ่านการใช้ความรุนแรง และภาพยนตร์ได้เสียดสีสังคมด้านการเมืองอย่างตรงไปตรงมาเพื่อสะท้อนให้เห็นว่า นักการเมืองย่อมมีอิทธิพลเหนือกว่าสามัญชนอยู่เสมอ (2) ภาพยนตร์ พี่ชาย My Hero สะท้อนสังคมและวิพากษ์วิจารณ์สังคมเกี่ยวกับปัญหาของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพล โดยภาพยนตร์ยังนำเสนอให้เห็นถึงปัญหาห้วงชนชั้นทางสังคม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า ผู้มีอิทธิพลหรือคนที่มีความรู้ร่ำรวยทางสังคม ย่อมมีอำนาจและบารมีมากกว่าชนชั้นกลางและชนชั้นล่าง ซึ่งหลายคนต้องยินยอมต่อระบบหรือถูกกฎหมายและความไม่เป็นธรรมกดขี่ แม้ว่าจะต้องแลกด้วยการสูญเสียทรัพย์สินบางส่วน หรือการล่วงละเมิดกฎหมายบางประการ และการเอาตัวเขาเปรียบสามัญชนคนอื่น ๆ ก็ตาม (3) ภาพยนตร์ ดาวคะนอง สะท้อนสังคมในเชิงวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยอย่าง 6 ตุลา ซึ่งเป็นปัญหาของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพล ที่โครงสร้างอำนาจของผู้มีอิทธิพลอยู่เหนือประชาชน ซึ่งสะท้อนถึงความไม่เสมอภาคเท่าเทียมกันในสิทธิเสรีภาพการแสดงออกทางการเมือง จนทำให้เกิดเหตุการณ์เดินขบวนประท้วง รัฐประหาร หรือการปฏิวัติทางการเมือง ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ยังคงเกิดขึ้นในสังคมทุกยุคทุกสมัย

4) ปัญหาการแทรกซึมจากลัทธิคอมมิวนิสต์ การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาการแทรกซึมจากลัทธิคอมมิวนิสต์ ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาพยนตร์ ลุงบุญมีระลึกชาติ สะท้อนถึงเหตุการณ์ทางการเมืองลัทธิคอมมิวนิสต์ จากเรื่องราวในอดีตของลุงบุญมี และบุญส่งลูกชาย โดยภาพยนตร์นำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอำเภอนาบัว ซึ่งเคยเป็นจุดที่พรรคคอมมิวนิสต์เคยปะทะกับรัฐบาลไทย ซึ่งการที่ลุงบุญมีบอกว่า เวรกรรมที่ทำให้เขาเป็นแบบนี้เกิดจากการที่เขาเคยเป็นทหารที่ฆ่าคอมมิวนิสต์มาก่อน เมื่อเวลาผ่านไปอุดมการณ์ทางการเมืองหรือชาติที่รัฐบาลปลูกฝังให้ลุงบุญมีก็ไม่ได้มีความสำคัญไปกว่าเวรกรรมหรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในห้วงความคิดของช่วงชีวิตสุดท้ายของลุงบุญมี ส่วนกลุ่มลิงผีในภาพยนตร์ สามารถสื่อได้ถึงกลุ่มคอมมิวนิสต์ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่บุญส่งได้หลงใหลไปขอเข้าร่วมกลุ่ม ทำให้สุดท้ายร่างกายของเขาก็กลายเป็นลิงผีตามไปด้วย และสุดท้ายลิงผีกลุ่มนี้ก็ถูกลบออกไปจากความทรงจำของสังคม ไม่ต่างจากกลุ่มคอมมิวนิสต์ที่ถูกทำให้ไม่มีตัวตนในหน้าประวัติศาสตร์สังคมไทย หรือเรื่องราวการใช้ความรุนแรงเพื่อปราบปรามคอมมิวนิสต์ ที่ถูกนำเสนอเชื่อมโยงกับการฆ่าแมลงของป่าเถื่อน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าคนกลุ่มเล็กๆ ที่โดนกรอบทางสังคมบีบบังคับให้ทำร้ายกันและกัน ด้วยคำว่า “รักชาติ” หรือ “เพื่อชาติ” (2) ภาพยนตร์ ดาวคะนอง สะท้อนสังคมในเชิงวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยอย่าง 6 ตุลา ซึ่งเป็นปัญหาการแทรกซึมจากลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยการใช้ความรุนแรงปราบปรามคนที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากคนหมู่มาก ซึ่งสะท้อนถึงความไม่เสมอภาคเท่าเทียมกันในสิทธิเสรีภาพการแสดงออกทางการเมือง จนทำให้เกิดเหตุการณ์เดินขบวนประท้วงของแกนนำนักศึกษา การรัฐประหาร หรือการปฏิวัติทางการเมือง ค. ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่คนในสังคมจำนวนมากรู้สึกว่าถูกคุกคามคุณค่าของตน และต้องการจะแก้ไขให้ดีขึ้น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์การสะท้อนปัญหาทางเศรษฐกิจในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 ตามประเด็นย่อย ดังนี้

1) ปัญหาความยากจน การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาความยากจน ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาพยนตร์คิดถึงวิทยา สะท้อนสังคมเกี่ยวกับปัญหาความยากจน โดยภาพยนตร์สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนชนบทที่ยังประสบกับความยากจน ต้องหาเช้ากินค่ำเพื่อเลี้ยงปากท้อง ซึ่งภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นว่า ยังมีชาวบ้านที่ทำอาชีพหาปลาเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว ซึ่งไม่เพียงแต่พ่อแม่ที่หารายได้เท่านั้น ยังสอนให้เด็ก ๆ ที่ว่างจากการเรียนหนังสือช่วยหารายได้อีกทางหนึ่ง (2) ภาพยนตร์พี่ชาย My Hero สะท้อนสังคมเกี่ยวกับปัญหาความยากจนของคนในสังคมชนบท โดยภาพยนตร์สะท้อนภาพเหตุการณ์ของครอบครัวเอกและโอ๊ดที่ยังคงมีฐานะยากจน ต้องดิ้นรนทำมาหากินทุกวิถีทาง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือการได้มาอย่างทุจริตของธุรกิจในโลกใต้ดิน เพียงเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว สะท้อนให้เห็นว่าชีวิตคนเราย่อมมีความซับซ้อน ต้องพบเจออุปสรรคในบางช่วงของชีวิต แต่เราก็สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้

2) ปัญหาด้านพลังงาน การสะท้อนสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาด้านพลังงาน ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์คิดถึงวิทยา สะท้อนสังคมเกี่ยวกับปัญหาด้านพลังงาน โดยภาพยนตร์สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนชนบทในสังคมชายขอบ และห่างไกลความเจริญ ซึ่งภาพยนตร์สะท้อนให้เห็นปัญหาการขาดแคลนพลังงานในพื้นที่ห่างไกลและถิ่นทุรกันดารได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการขาดแคลนพลังงานไฟฟ้า น้ำประปา และสัญญาณโทรศัพท์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพของมนุษย์ จึงสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในการดำรงชีวิตในสังคมที่ระบบสาธารณูปโภคยังเข้าไปไม่ถึง จากการวิเคราะห์การสะท้อนสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 ทั้งหมด 10 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์โดยส่วนใหญ่สะท้อนสังคมในประเด็นปัญหาทางสังคมมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาทางการเมือง และปัญหาทางเศรษฐกิจ ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย “การเล่าเรื่องและการสะท้อนสังคมไทยในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562” โดยใช้โครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์และตีกรอบภาพยนตร์ทั้ง 10 เรื่อง ผู้วิจัยพบว่า ภาพยนตร์ส่วนใหญ่มีกระบวนการนำเสนอและสะท้อนสังคมไทยผ่านทางโครงสร้างการเล่าเรื่อง โดยการเล่าเรื่อง (Narrative) คือ วิธีหนึ่งที่สงสาร เพื่อให้เรื่องน่าสนใจและให้สามารถนำไปถ่ายทอด ซึ่งจะมีโครงสร้างและองค์ประกอบที่แน่นอน และยังมีประเด็นที่เต็มไปด้วยฉากย้อนสู่อดีต (Flashbacks) และการคาดหวัง (Anticipations) (Cornell, 1980) ดังนั้น ภาพยนตร์เป็นเรื่องราวที่ถ่ายทอดหล่อหลอมอุดมการณ์ค่านิยม (กาญจนา แก้วเทพ, 2545, หน้า 55) ซึ่งจากการวิเคราะห์แนวทางหรือกลวิธีการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ ในแต่ละปีมีการนำเสนอภาพยนตร์ที่มีการผสมผสานตระกูลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยกาญจนา แก้วเทพ (2553, หน้า 401) กล่าวว่า การศึกษาตระกูลภาพยนตร์ (Genre) จะช่วยให้เข้าใจว่าผลงานชิ้นนั้นเป็นประเภทอะไร ผลงานประเภทรุ่นนั้นถูกสร้างขึ้นมาได้อย่างไร และผลงานประเภทรุ่นนั้นทำบทบาทอะไรต่อผู้รับสาร ซึ่งสอดคล้องกับกฤษดา เกิดดี (2547, หน้า 9) ที่กล่าวถึงการศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องตระกูลภาพยนตร์ว่า ไม่ใช่เป็นเพียงแค่การค้นหาลักษณะของภาพยนตร์เพื่อให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มคนดูภาพยนตร์เท่านั้น แต่เป็นการบอกให้ทราบว่าเนื้อเรื่องของภาพยนตร์เรื่องนั้นถูกสร้างขึ้นมาอย่างไรและกระทำหน้าที่อย่างไรต่อคนดูภาพยนตร์ จากการวิเคราะห์ตระกูลภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 พบว่าภาพยนตร์ทั้ง 10 เรื่อง เป็นภาพยนตร์ตระกูลสะท้อนปัญหาสังคมภาพยนตร์โดยมีการผสมผสานภาพยนตร์ตระกูลชีวิตมากที่สุด จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ ภาพยนตร์ลุงบุญมีระลึกชาติ

ภาพยนตร์คนโขน ภาพยนตร์เคห์ดาวน์ ภาพยนตร์คิดถึงวิทยา ภาพยนตร์พี่ชาย My Hero ภาพยนตร์อาบัติ ภาพยนตร์ดาวคะนอง และภาพยนตร์มะลิลา เนื่องจากภาพยนตร์ตระกูลชีวิต สะท้อนเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของมนุษย์ รองลงมาเป็นการผสมผสานภาพยนตร์ตระกูลศิลปะ จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ภาพยนตร์บุญญะมณีระลึกชาติ ภาพยนตร์คนโขน ภาพยนตร์ดาวคะนอง ภาพยนตร์มะลิลา และภาพยนตร์แสงกระสือ เนื่องจากภาพยนตร์ตระกูลศิลปะ เป็นแนวทางของผู้สร้างสรรค์ภาพยนตร์รุ่นใหม่ ที่ต้องการออกจากกรอบและกฎเกณฑ์ของการเล่าเรื่องแบบฮอลลีวูดคลาสสิก รวมทั้งมีการผสมผสานภาพยนตร์ตระกูลสยองขวัญ จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ ภาพยนตร์บุญญะมณีระลึกชาติ ภาพยนตร์เคห์ดาวน์ ภาพยนตร์อาบัติ และภาพยนตร์แสงกระสือ เนื่องจากภาพยนตร์ตระกูลสยองขวัญ เป็นจุดเด่นของคนไทยที่มีความชำนาญในการเล่าเรื่องแนวสยองขวัญ

จากการวิเคราะห์ทฤษฎีการเล่าเรื่องตามองค์ประกอบการเล่าเรื่อง ภาพยนตร์มีการเริ่มต้นเรื่องที่แตกต่างกันออกไปทั้งการเริ่มเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ (Chronological Period) และไม่ตามลำดับเหตุการณ์ (Non-Chronological Period) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและเทคนิคขั้นตอนในการเล่าเรื่องของวีณอร์ พรหมณี (2555) ซึ่งกล่าวว่า การเดินเรื่องไม่จำเป็นต้องเรียงตามลำดับเวลาตามโครงเรื่องเสมอไป สามารถสลับไปมาได้ แต่หัวใจสำคัญอยู่ที่การอนุญาตให้เรื่องราวหรือเหตุการณ์เป็นตัวเล่าเรื่อง ไม่ใช่ให้ผู้ส่งสารเป็นคนตัดสินใจว่าเรื่องราวที่เล่า ซึ่งจะทำให้การเล่าเรื่องมีพลัง รวมถึงมีการจบเรื่องที่ตัวละครประสบความสำเร็จ (Happy Ending) ความโศกเศร้า (Unhappy Ending) และจบเรื่องโดยไม่มีข้อยุติชัดเจน (Intermediate Ending) ส่วนแนวคิดหลักหรือแก่นเรื่องที่ผู้เล่าเรื่องต้องการจะสื่อไปยังผู้ชม ส่วนใหญ่สะท้อนสังคมในเชิงวิพากษ์วิจารณ์สังคมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางสังคม ปัญหาทางการเมือง และปัญหาทางเศรษฐกิจ ส่วนความขัดแย้งในภาพยนตร์ได้บอกเล่าเรื่องราวที่มีความขัดแย้งหลากหลายประเภทด้วยกัน โดยส่วนใหญ่ภาพยนตร์นำเสนอความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่ทำให้ตัวละครพบเจออุปสรรค ลำบากใจในการตัดสินใจและการดำเนินชีวิต รวมทั้งความขัดแย้งระหว่างคนกับคนที่มีความคิดหรืออุดมการณ์ที่แตกต่างกัน หรือความขัดแย้งระหว่างคนกับสังคมในด้านของกฎเกณฑ์ ค่านิยม บรรทัดฐาน หรือโครงสร้างทางสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า ภาพยนตร์ถ่ายทอดเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับพลังภายนอก ซึ่งเป็นภัยทางธรรมชาติต่าง ๆ สำหรับตัวละครในการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ ประกอบไปด้วย ตัวละครที่มีลักษณะแบบมิติเดียว (Flat Character) หรือแบบตายตัว (Typed Character) ซึ่งเป็นตัวละครที่มองเห็นได้เพียงด้านเดียว และตัวละครแบบหลายมิติหรือมองเห็นได้รอบด้าน (Round Character) ที่มีความคล้ายคนจริง มีทั้งส่วนดีและส่วนเสียในตนเอง ส่วนฉากเป็นสถานที่ที่ดำเนินเหตุการณ์ต่าง ๆ ภายในเรื่อง ซึ่งสามารถบอกความหมายบางอย่างในเรื่อง และมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของตัวละคร โดยสอดคล้องกับแนวคิดของธัญญา สังขพันธานนท์ (2539) ซึ่งได้แบ่งประเภทของฉากในเรื่องเล่าไว้ 5 ประเภท ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ ไม่ว่าจะเป็น บ้านหรือที่อยู่อาศัย โรงเรียน วัด และฉากที่เป็นการดำเนินชีวิตประจำวันของตัวละคร ซึ่งทำให้คนดูเชื่อในสิ่งที่ภาพยนตร์ต้องการจะสื่อความหมาย รวมทั้งการผสมผสานฉากที่เป็นธรรมชาติฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย นอกจากนี้ยังพบฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นความเชื่อ ค่านิยม หรือความคิดของคน สิ่งเหล่านี้ล้วนนำเสนอให้ผู้ชมได้จินตนาการและเชื่อในสารที่ภาพยนตร์ต้องการจะสื่อสาร สำหรับมุมมองในการเล่าเรื่อง พบว่า ภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์

ส่วนใหญ่มีมุมมองการเล่าเรื่องราวผ่านมุมมองของบุรุษที่หนึ่ง (The First-Person Narrator) มากที่สุด ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องโดยตัวละครหลักที่เป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ดีที่สุด รองลงมาเป็นมุมมองการเล่าเรื่องจากบุคคลที่สาม (The Third-Person Narrator) และมุมมองแบบผู้รอบรู้ หรือลัทธิปัญญา (The Omniscient) และองค์ประกอบสุดท้าย คือ สัญลักษณ์พิเศษ ภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 ทั้ง 10 เรื่อง พบว่า ภาพยนตร์นำเสนอเรื่องราวผ่านสัญลักษณ์พิเศษทางภาพมากที่สุด

สำหรับการวิเคราะห์การสะท้อนสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 ทั้ง 10 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์มีการสะท้อนสังคมในหลากหลายแง่มุมตามช่วงเวลาทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์แนวใดก็ตามมักจะมีเนื้อหาสะท้อนสังคมและสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการแบ่งประเภทปัญหาสังคมของ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526 : 91) ซึ่งได้แบ่งตามสถาบันหลักของสังคมไว้ 3 ประการคือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางการเมือง และปัญหาทางสังคม โดยภาพยนตร์ที่นำมาศึกษาวิจัยสะท้อนสังคมในประเด็นปัญหาทางสังคมมากที่สุด ซึ่งเป็นสภาวะการณ์ละเมิดกฎของสังคมที่มีความถี่หรือปริมาณมาก จนกระตุ้นทำให้คนจำนวนมากรู้สึกเดือดร้อนขึ้น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2526 : 5) และเป็นสถานการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมของคนจำนวนมากในกลุ่มหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง จึงได้ตกลงใจที่จะจัดการแก้ไขสถานการณ์นั้นให้กลับสู่สภาพปกติหรือให้มีสภาพดีขึ้น (Rubington และ Weinburg 1971 : 6) โดยปัญหาทางสังคมด้านปัญหาศีลธรรม วัฒนธรรมและจิตใจ ถูกหยิบยกมานำเสนอเพื่อสื่อถึงสภาวะการณ์ทางสังคมในบริบทที่แตกต่างกันออกไปตามระยะเวลาและยุคสมัย ภาพยนตร์ส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของจริยธรรมและคุณธรรมของสังคมไทย ที่สื่อถึงการประพฤติปฏิบัติตามกาลเทศะ ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และเป็นค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงที่สังคมหนึ่งเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ นำกระทำหรือเห็นว่าการถูกต้อง (สุพัตรา สุภาพ 2525 : 26) ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคมและสภาพแวดล้อม หากสังคมและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปก็ทำให้ค่านิยมนั้นเปลี่ยนแปลงไปด้วย

รองลงมาคือ การสะท้อนประเด็นปัญหาทางการเมือง ภาพยนตร์แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ทางการเมืองของสังคมไทยที่มีการต่อสู้ ขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างชนชั้นปกครองและชนชั้นกลางกับชนชั้นล่าง วนซ้ำตามมิติของเวลา เสมือนเป็นภาวะความทรงจำของสังคมไทยร่วมสมัย ซึ่งการชุมนุมเดินขบวนประท้วงต่อสู้ทางการเมืองไทยยังมีให้เห็นในทุกยุคทุกสมัย อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่ากาลเวลาจะผ่านไป มนุษย์ล้วนต้องการอิสรภาพ สิทธิเสรีภาพ มีสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน หรือกล่าวได้ว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างกฎเกณฑ์และความมุ่งหวัง (Conflict of Rules and Aspirations) เมื่อกลุ่มจารีตประเพณีในสังคมสลาย หรือไม่สามารถรักษาน้ำหนักที่ได้ สมาชิกของกลุ่มจะขาดศรัทธาหรือเกิดความต้องการใหม่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับระเบียบแบบเก่า ๆ ก็จะก่อให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นมาได้ (สุพัตรา สุภาพ 2518 : 136)

ทั้งนี้ภาพยนตร์ยังสอดแทรกประเด็นปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยสะท้อนให้เห็นสภาพความล้มเหลวของเศรษฐกิจไทยในบริบทที่แตกต่าง และตามยุคสมัยที่แตกต่างกัน ซึ่งประเด็นการสะท้อนสังคมไทยด้านเศรษฐกิจสะท้อนให้เห็นถึงแบบแผนการดำรงชีวิตของคนในสังคมไทย ที่ใช้ชีวิตด้วยความยากจน ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคยังเข้าไปถึงในพื้นที่ที่ห่างไกลความเจริญและสังคมชายขอบ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า สังคมไทยมีปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ทุกคนในสังคมควรคำนึงถึงอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับประเภทปัญหาสังคมตามสถาบันหลักของสังคม ที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) ได้อธิบายไว้ว่า ปัญหาทางเศรษฐกิจ คือ สภาวะการณ์ที่คนในสังคมจำนวนมากรู้สึกว่าถูกคุกคามคุณค่าของตน และต้องการแก้ไขให้ดีขึ้น

จากการวิเคราะห์การเล่าเรื่องและการสะท้อนสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ พ.ศ. 2553 - 2562 ดังที่กล่าวมาในบทที่ 4 และ 5 สามารถอธิบายได้ว่า ภาพยนตร์ไม่

เพียงแค่มีบทบาทหน้าที่เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านการผ่อนคลายความตึงเครียด และมอบความบันเทิงให้กับมนุษย์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่บทบาทหน้าที่ของภาพยนตร์ยังรวมไปถึงด้านค่านิยมของบุคคลและสังคม ด้วยศิลปะและเทคนิคต่าง ๆ ในการทำให้ภาพยนตร์มีคุณสมบัติพิเศษที่สามารถสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้กับผู้ชมเป็นอย่างมาก เมื่อได้รับการกระตุ้นซ้ำจากภาพยนตร์บ่อย ๆ ย่อมทำให้เกิดความเชื่อที่ฝังใจจนกลายเป็นค่านิยมของบุคคลและสังคม ภาพยนตร์จึงทำให้เกิดค่านิยมด้านต่าง ๆ ทั้งทางที่ดีและไม่ดี และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการดึงกระแสความคิดของผู้ชมให้เป็นไปในทางที่ต้องการ (มูลนิธิหนังไทย, 2548) ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์มาศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องที่มีการสะท้อนเนื้อหาทางสังคมไทย

จากการวิจัยอาช้ให้เห็นว่า ภาพยนตร์มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวในสังคมที่ถูกกล่าวถึงในช่วงระยะเวลานั้น ๆ โดยในงานวิจัยของดิสนีย์ อิททอรี่วูวส์ (2553) ได้อธิบายไว้ว่า ภาพยนตร์สะท้อนสังคมมีลักษณะอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง เป็นการแสดงให้เห็นปัญหาในสังคมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือแม้กระทั่งสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น รวมถึงช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ผู้ชม และมักสร้างจากเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในสังคม เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อนุสรณ์ ศรีแก้ว (2534) ได้อธิบายไว้ว่าภาพยนตร์แนวสะท้อนปัญหาสังคม คือความบันเทิงแบบ “มีเนื้อหาระยะ” และอิงพื้นฐานอยู่กับการสะท้อนความเป็นจริง โดยหวังว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมไปในทิศทางที่ดีขึ้น จากการตีแผ่ให้เห็นปัญหาในสังคม อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ผู้ชม

ดังนั้นภาพยนตร์สะท้อนสังคมจึงมีหน้าที่สะท้อนความเป็นไปที่เกิดขึ้นในสังคม โดยภาพยนตร์ไทยยังคงทำหน้าที่นี้ได้ดีมาตั้งแต่เมื่อครั้งอดีต หากแต่ปัจจุบันวิธีการสื่อสารในการสะท้อนภาพอาจจะปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดและรุนแรงมากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ภาพยนตร์ไม่สามารถชี้แนะหรือสะท้อนความคิดของผู้ชมได้ทั้งหมด เนื่องจากแต่ละบุคคลย่อมมีความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกันไป ภาพยนตร์เพียงช่วยให้บุคคลนั้นได้คิดมากหรือน้อย ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานภายในจิตใจและวิจรณ์ญาณของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งสิ่งที่ภาพยนตร์ถ่ายทอดอาจกลายเป็นวิถีที่นำไปสู่การตัดสินใจหรือสร้างจิตสำนึกให้บุคคลได้นำไปคิดและวิเคราะห์ จากช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา มีภาพยนตร์ไทยออกฉายสู่สายตาผู้ชมจำนวนมาก ภาพยนตร์ส่วนใหญ่ล้วนสอดแทรกเนื้อหาที่สะท้อนสังคมไทยแตกต่างกันออกไป เมื่อนำภาพยนตร์เหล่านั้นมาทำการวิเคราะห์ ก็จะสามารถรับรู้และเข้าใจประเด็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น อันจะมีคุณค่าต่อการศึกษาประเด็นของการสะท้อนสังคมผ่านภาพยนตร์ไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้เห็นแนวโน้มลักษณะของภาพยนตร์ไทยที่มักจะได้รับคัดเลือกเพื่อเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ ซึ่งจากงานวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่ภาพยนตร์ที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์มักเป็นตระกูลภาพยนตร์สะท้อนปัญหาสังคม โดยประเด็นปัญหาทางสังคมมากที่สุด รวมทั้งการผสมผสานประเด็นปัญหาทางการเมือง และปัญหาทางเศรษฐกิจ ตามลำดับ

นอกจากนี้ภาพยนตร์ที่ได้รับการเสนอชื่อจะต้องมีคุณภาพทั้งเชิงเทคนิคและการแสดงอยู่ในเกณฑ์ที่ดีขึ้นไป เนื้อหาของภาพยนตร์ที่ส่งผลกระทบต่อบทคิดของผู้ชมในวงกว้าง และมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม ซึ่งผู้ผลิตภาพยนตร์ไทยอาจใช้ประกอบการอ้างอิงในการสร้างสรรค์ผลงาน หรือคัดเลือกภาพยนตร์ไทยเพื่อส่งไปพิจารณาในสาขาภาพยนตร์ภาษาต่างประเทศยอดเยี่ยม รางวัลออสการ์ในปีต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นในการศึกษาถึงรูปแบบการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ไทยทั้ง 7 ประการเท่านั้น โดยไม่ได้ศึกษาวิเคราะห์ด้านอื่น ๆ ของภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงอย่างละเอียด ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ในลักษณะที่แตกต่างกันไป เช่น แสง สี เสียง บทสนทนาเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและได้เป็นข้อพิสูจน์อีกทางหนึ่งว่าภาพยนตร์ไทยได้ถ่ายทอดเนื้อหาในด้านอื่นด้วยหรือไม่
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นในการศึกษาการสะท้อนสังคมในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์ ซึ่งได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะตัวบท หรือเนื้อหาเท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาตัวผู้รับสารที่รับชมภาพยนตร์ไทย เพื่อจะได้นำมาเป็นข้อพิสูจน์ว่าประเด็นทางสังคมไทยที่ถูกถ่ายทอดผ่านทางภาพยนตร์นั้นได้กระตุ้นให้เกิดการตระหนักเพื่อแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงทัศนคติและสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นหรือไม่ และอย่างไร

บรรณานุกรม

- กฤษดา เกิดดี. (2543). *ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์: การศึกษาว่าด้วย 10 ตระกูลสำคัญ*. ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- ลักษมน พืระภากร. (2555). *การศึกษารูปแบบและแก่นความคิดในภาพยนตร์รางวัลออสการ์ สาขาภาพยนตร์ยอดเยี่ยม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตร์และสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2544). *สังคมวิทยาองค์การ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล วงศ์รัก. (2547). *อัตลักษณ์และการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ร่วมสร้างไทย-เอเชีย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุสรณ์ ศรีแก้ว. (2534). *ปัญหาสังคมในภาพยนตร์ของ ม.จ. ชาตรีเฉลิม ยุคล*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขา นิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Griffith, K. (1994). *Narrative Fiction : An Introduction and Anthology*. Fort Worth: Hartcourt Brace College.
- Piazza, Jim & Kinn, Gail. (2014). *Academy Awards : The Complete Unofficial History*. New York : Black Dog & Leventhal Publishers.
- Prince, Stephen. (2004). *Movies and Meaning : An Introduction to Film*. Boston : Allyn and Bacon,
- The Young Man. (2559). Oscar Issue : Oscar History. *Film Maker*. 4(44), 18-21.